

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Інститут філософії імені Г.С. Сковороди НАН України
Асоціація Філософського Мистецтва
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
Софійський університет імені К. Охридського (Болгарія)
Центр гуманітарної освіти НАН України

**МАЙБУТНЄ
ОСОБИСТОСТІ І СІМ'Ї:
КОНТЕКСТИ
ФІЛОСОФСЬКОЇ АНТРОПОЛОГІЇ,
ПСИХОАНАЛІЗУ, АРТ-ТЕРАПІЇ
ТА ФІЛОСОФСЬКОЇ ПУБЛІЦИСТИКИ**

**Підхід філософської антропології
як метаантропології**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

VI Міжнародної науково-практичної конференції

22-23 травня 2019 р.,

що проводить

**кафедра культурології та філософської антропології
і лабораторія метаантропологічних досліджень
Факультету філософії і суспільствознавства
НПУ імені М.П. Драгоманова**

**Київ
КНТ – 2019**

УДК 141.319.8:316.614.5(082)

М14

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Факультету філософії та суспільствознавства
Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова
(Протокол № 10 від 5 червня 2019 року)*

Рецензенти:

Свириденко Д., доктор філософських наук, професор
Степаненко І., доктор філософських наук, професор
Препотенська М., доктор філософських наук, професор

**МАЙБУТНЄ ОСОБИСТОСТІ ТА СІМ'Ї: КОНТЕКСТИ ФІЛОСОФСЬКОЇ
АНТРОПОЛОГІЇ, ПСИХОАНАЛІЗУ, АРТ-ТЕРАПІЇ ТА ФІЛОСОФСЬКОЇ
ПУБЛІЦИСТИКИ. Підхід філософської антропології як метаантропології:
збірник наукових праць / За ред. Хамітова Н.В. – К.: Інтерсервіс, 2019. – 264 с.**

ISBN 978-966-373-906-9

УДК 141.319.8:316.614.5(082)

М14

У збірнику наукових праць конференції розглядаються питання майбутнього особистості і сім'ї. Значне місце займає розробка методологічних засад дослідження в контексті школи філософської антропології як метаантропології.

Автори опублікованих матеріалів несуть відповідальність за зміст підходів, точність наведених фактів, цитат, імен та інших відомостей.

**Видання підготовлено в лабораторії метаантропологічних досліджень
кафедри культурології та філософської антропології
НПУ імені М.П. Драгоманова і здійснене за сприяння
Асоціації Філософського Мистецтва.**

ISBN 978-966-373-906-9

© Н. Хамітов, С. Крилова, Я. Любивий, Л. Шашкова та ін., 2019.

© Оригінал-макет – Асоціація Філософського Мистецтва, 2019.

КРИЛОВА Світлана,
доктор філософських наук, професор,
завідуюча кафедрою
культурології та філософської антропології
Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова,
Віце-президент Асоціації філософського мистецтва

**ЩАСЛИВА СІМ'Я
ЯК РЕЗУЛЬТАТ КРАСИ ВІДНОСИН:
СУЧАСНІСТЬ ТА МАЙБУТНЄ.**

**Підхід соціальної метаантропології
та андрогін-аналізу**

У сучасному суспільстві споживання головними цінностями стає успіх будь-якою ціною і нескінченне споживання того, що *було названо* модним тими, хто подає себе володарями «думок» і «смаків». Досягати фінансового успіху, щоб споживати і споживати, щоб досягати ще більшого фінансового успіху, – ось зачароване коло, в якому знаходяться багато наших сучасників. Рух у цьому колі люди готові назвати щастям.

Виникає риторичне запитання: чи є це щастям? Рух по колу «споживання – фінансовий успіх – споживання» робить людину замкненою на собі і внутрішньо самотньою, позбавляючи краси відносин в любові і дружбі. Звідси небажання створювати сім'ї і безліч розлучень. Але знов виникає питання: хто стимулює бажання людей прагнути до все більшого успіху заради все більшого споживання?

ПІДХІД ФІЛОСОФСЬКОЇ АНТРОПОЛОГІЇ ЯК МЕТААНТРОПОЛОГІЇ

Можна припустити, що це транснаціональні корпорації, точніше їх лідери. Справа в тому, що подібні організації прагнуть до надприбутків, і в зв'язку з цим в ЗМІ культивується образи «вільних» людей – холостяка або холостячки, які можуть максимально споживати, насолоджуватися, отримувати задоволення від нових речей, їжі, подорожей і легко, без докорів сумління, «смітити» грошима в нових і нових відносинах. Е. Фромм пише: «Уся наша культура заснована на пристрасті щодо придбання... Щастя для сучасної людини у тому, щоб з радістю споглядати вітрини магазинів і купувати все, що дозволяють кошти, за готівку або в кредит » [3, с. 112].

На відміну від «вільної», сімейна людина витрачає менше грошей на себе, свої бажання, не прагне до розваг і насолод, думаючи в першу чергу про потреби сім'ї. Тому одружені (заміжні) люди не є цікавими тим, хто створює індустрію надспоживання. У популярних серіалах пропонується образ «вільної», часто розведеної людини, що живе «для себе» і перебуває в «тренді».

Але така тенденція дуже небезпечна.

Транснаціональні корпорації дійсно стимулюють споживання поза сім'єю, більше того, підштовхують до споживання неодружених людей, у зв'язку з чим виникає реальна загроза для продовження людського роду, – перестають народжуватися діти, а світ заповнюється старіючими нарцисичними особистостями, – як жінками, так і чоловіками.

Однак транснаціональні корпорації роблять ведмежу послугу собі, – за декілька поколінь вже не буде кому споживати їх товари.

Виникає закономірне питання: які соціокультурні фактори впливають на свідомість, поведінку і навіть світогляд людини

МАЙБУТНЄ ОСОБИСТОСТІ І СІМ'Ї

так, що в православних країнах, де сім'я завжди була головною цінністю, вона стає другорядною? Мова йде про православні країни, адже Україна є країною переважно православної культури.

Головною причиною є те, що в православні країни через кінематограф і рекламу в свідомість і позасвідоме, а потім і в буття людей стали входити цінності протестантського, ринкового суспільства. Найчастіше – це цінності американського способу життя: свобода, успішність, багатство, які сучасні молоді люди увібрали в свій світогляд з дитинства.

Пострадянська православна громада в Україні не може протистояти бажанням молодих людей насолоджуватися та будувати кар'єру. Замість цінностей успіху за будь-яку ціну і споживання – матеріального та інформаційного – не було запропоновано нічого іншого. Не маючи привабливої та сучасної альтернативи, молода людина обрала більш спокусливі цінності і способи життя. Точніше, не обрала, а ввїбрала, не завжди конструктивно приймаючи цінності конкуренції, успіху та споживання, цінності протестантської цивілізації, де вони проявляються більш плідно.

В українському суспільстві свобода легко перетворюється на свавілля за межами будь-яких норм і законів, конкуренція знову і знову стає нечесною, а успіх часто стає результатом гри поза правилами. Це в свою чергу не може не позначатися на сім'ї.

* * *

Міркуючи далі, необхідно дати сучасне визначення сім'ї. У книзі «Філософська антропология: словарь» ми з Н. Хамітовим запропонували таке визначення: «Сім'я –

ПІДХІД ФІЛОСОФСЬКОЇ АНТРОПОЛОГІЇ ЯК МЕТААНТРОПОЛОГІЇ

специфічне буття людини, в якому відбувається матеріальне, духовне та душевне поєднання чоловічого і жіночого начал, народження і виховання нового життя» [2, с. 326]. Розвиваючи і доповнюючи визначення феномену сім'ї та даючи йому екзистенціальну характеристику, Н.Хамітов у книзі «Таємниця чоловічого і жіночого: зіцлюючи афоризми» пише: «Сім'я – це тепло, що перемагає холод держави» [5, с. 88]. І продовжує: «Справжня сім'я завжди передбачає взаємне проникнення духовного і душевного» [5, с. 88].

Погоджуючись з описаними вище визначеннями сім'ї, можна зробити висновок, що кожній людині ще раз необхідно усвідомити значення сім'ї в своєму житті, яка була і є найважливішою цінністю.

Сім'я – це місце, де людина позбавляється від відчуження і самотності, де її розуміють, приймають і підтримують. Головне, щоб це була не ілюзія сім'ї, а справжня сім'я. У наших силах її створити і розвивати.

Важливим є усвідомлення того факту, що сім'я є відображенням суспільства. І якщо в суспільстві немає краси відносин і цілісності, це переноситься і в сім'ю. У наших сім'ях, наприклад, існують різноманітні і потворні конфлікти поколінь, а також хворобливе суперництво чоловіка і дружини, які міряються своїми успіхами і боряться за владу в родині. Однак якщо сім'я є відображенням суспільства, то вірно і зворотне – суспільство є відображенням сім'ї.

Для більш ґрунтовного і діалектичного розуміння феномену сім'ї, звернемось до сучаної філософської методології – метаантропології Н.Хамітова [4; 6], який, продовжуючи ідеї М. Бердяєва та М. Шелера, пропонує три рівні людського буття: буденний, граничний і метаграничний.

МАЙБУТНЄ ОСОБИСТОСТІ І СІМ'Ї

Цим трьом рівням буття відповідають три типи світогляду: буденний, особистісний, і філософський.

Застосовуючи цю методологію до предмету нашого дослідження, важливим є розуміння того, які сім'ї створюють люди з буденним, особистісним та філософським типами світогляду.

Люди з буденним світоглядом – некритичним, нетворчим, несамостійним, – навряд чи зможуть створити щасливу сім'ю. Вони приречені на стереотипне світосприйняття, монотонність і маніпуляції. Тому носії буденного буденним світогляду намагаються жити «як усі», а в результаті проживають не своє, а чуже життя. Компенсуючи це, вони знову і знову створюють авторитарні стосунки в сім'ях.

Люди з особистісним світоглядом дуже часто стають бунтарями, які прагнуть до «свободи від», а тому створюють відчужені сім'ї.

Особистості ж з філософським світоглядом – критичним, творчим, самостійним, цілісним і системним, – знаходять мудрість і можуть створити щасливу партнерську сім'ю, здатну долати стереотипи і кліше щодо подружнього життя, створюючи красу відносин.

Люди з філософським світоглядом будують сім'ї, в яких любов не протистоїть свободі. Це цілісні і мудрі особистості, які не переносять своє «Я» на інших, наповнені розумінням, толерантністю, терпінням і щирістю. Для таких людей творчість і співтворчість – основа любові і взаєморозуміння.

Співтворчість в сім'ї – це любов, поєднана зі свободою. Це один з найважливіших підсумків справжнього філософського світогляду, а не його імітацій. Люди, створивши в своїх сім'ях гармонійні, красиві відносини, здатні не тільки протистояти

ПІДХІД ФІЛОСОФСЬКОЇ АНТРОПОЛОГІЇ ЯК МЕТААНТРОПОЛОГІЇ

моральній потворності суспільства, що нас оточує, але і змінити його на краще.

Актуалізувати людей для створення щасливої сім'ї, яка побудована на красі відносин, допомагає теорія і практика сучасного психоаналізу – андрогін-аналізу, метою якого є досягнення андрогінності [2].

Андрогінність – це цілісність, об'єднання мужності і жіночності всередині особистості і в стосунках особистостей. «Андрос» по-грецьки – чоловік, «гін» – жінка. Не можна не погодитися з Н.В. Хамітовим, що людина за своєю природою бісексуальна, але не на зовнішньому рівні, і навіть не просто на рівні поведінки, а на рівні світогляду, душі і духу [6, с. 120-123]. Кожен з нас носить в глибині свого «Я» психологічну мужність і психологічну жіночність, які в своїх вищих проявах стають екзистенціальними – духовністю і душевністю [6, с. 120-123].

Духовність і душевність можуть вступити в конфлікт, і тоді людина відчуває нескінченну внутрішню самотність. Але духовність і душевність можуть увійти в стан гармонії, і тоді людина переживає почуття внутрішньої свободи, яке дозволяє любити і бути коханим. Це і є стан андрогінності, яке робить людину успішною і в особистому житті, і в бізнесі, і в творчості.

Коли зустрічаються дві андрогінні особистості, може виникнути андрогінна сім'я, в якій немає місця ні боротьби за владу, ні відчуження, а є співтворчість [2, с. 14]. Як у сім'ї теперішній, так і в сім'ї майбутнього ми можемо актуалізувати особистісну андрогінність і андрогінність комунікативну. Друга може виникнути, якщо є перша. Якщо людина андрогінна, вона з неминучістю притягне до себе цілісну, андрогінну особистість. Саме така особистість здатна проявити мудрість і красу відносин і в родині, і в суспільстві.

МАЙБУТНЄ ОСОБИСТОСТІ І СІМ'Ї

Але бувають випадки, коли людина не завжди мудра і цілісна – андрогінна. Тому завдання більш цілісної людини допомогти коханому чи коханій знайти гармонію духовного і душевного в своєму Я, а з часом вони разом будуть створювати андрогінну гармонію відносин, яку ми називаємо партнерською сім'єю [2, с. 326-327].

Отже, щоб подолати тиск суспільства споживання на людину, необхідно актуалізувати особистість до рівня андрогінності як духовно-душевної цілісності і мати спрямування на андрогінну – партнерську і співтворчу сім'ю, де чоловік, його дружина і їх діти переживають щастя, творячи щоденну красу відносин [1]. Все це приводить до партнерської взаємодії і «сприяє розвитку особистісного начала, що полегшує для членів такої сім'ї знаходження аутентичності й адекватності в суспільстві» [7, с. 136].

Список використаних джерел:

1. Крилова С. Краса людини: особистість, сім'я, суспільство (соціально-філософський аналіз):[монографія] / С. Крилова. – Ніжин: Аспект-Поліграф, 2011. – 344 с.
2. Философская антропология: словарь / Под ред. Н. Хамитова. – 4-е издание. – К.: КНТ, 2017. – С. 326-327.
3. Фромм Э. Искусство любить / Э.Фромм // Душа человека. – М., Республика 1992. – С. 112.
4. Хамитов Н. Философия: бытие, человек, мир. От метафизики к метаантропологии / Н. Хамитов. – 4-е издание, исправленное и дополненное. – К.: КНТ, 2017. – 268 с.

ПІДХІД ФІЛОСОФСЬКОЇ АНТРОПОЛОГІЇ ЯК МЕТААНТРОПОЛОГІЇ

5. Хамитов Н. Тайна мужского и женского. Исцеляющие афоризмы / Н. Хамитов. – К.: Либідь. – 2002. – С. 88.

6. Хамітов Н.В. Філософська антропологія: актуальні проблеми. Від теоретичного до практичного повороту. 3-є видання, виправлене і доповнене / Н.В. Хамітов. – К.: КНТ, 2019. – 394 с.

7. Хамітов Н., Крилова С. Філософський словник. Людина і світ. 2-е видання, виправлене і доповнене / Н. Хамітов, С. Крилова. – К.: КНТ, 2018. – 394 с.